

ΚΑΤΩΤΕΡΟΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΝ (Δεκέμβριος 2007)

Συγγραφέας: ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΜΑΝΩΦ

Η πορεία της ανθρωπότητας δια μέσου του φαινομένου των κλιματικών αλλαγών μας παραπέμπει σε χρονικό προαναγγελθέντος θανάτου. Όλοι γνωρίζουν την κατάληξη, κανείς όμως δεν θέλει να την παραδεχθεί. Οι περισσότεροι την αντιμετωπίζουν με μοιρολατρία, μολονότι, με κατάλληλους χειρισμούς, το κακό μπορεί ακόμη να αποφευχθεί.

Στα χρόνια που μεσολάβησαν από το Πρώτο Παγκόσμιο Συνέδριο για την Κλιματική Αλλαγή (Γενεύη 1979) μέχρι σήμερα, η επιστημονική κοινότητα προχώρησε από την αμφιβολία στην πιθανολόγηση και από κει στη βεβαιότητα για την ύπαρξη και τα ανθρωπογενή αίτια του φαινομένου. Όμως, ακόμη και σήμερα που τα σημάδια της κρίσεως είναι οφθαλμοφανή και στους πλέον δύσπιστους, εξακολουθεί μια θανάσιμη διεγκυστίνδα μεταξύ επιστήμης και οργανωμένων συμφερόντων, μπροστά στην οποία κράτη και διεθνής κοινότητα στέκονται αμήχανα, προσπαθώντας να κρατήσουν ισορροπίες, που είναι από τη φύση τους αδύνατες αλλά και εξαιρετικά επικίνδυνες.

Πράγματι, τις τελευταίες δεκαετίες έγιναν σημαντικά βήματα στο πεδίο του διεθνούς δικαίου για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Το 1992 στην Παγκόσμια Διάσκεψη του ΟΗΕ στο Ρίο περισσότερες από 160 χώρες υπέγραψαν την Σύμβαση Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή, ενώ το 1997 το Πρωτόκολλο του Κιότο προχώρησε σε συγκεκριμένα μέτρα για την αναχαίτιση της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Πρόκειται για σημαντικές νίκες, που κινδυνεύουν στην πράξη να αποδειχθούν πύρρες: Στο μεν Ρίο η εκδηλωθείσα έντονη αντιπαράθεση μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσομένων χωρών, ως προς τα δικαιώματα των τελευταίων στην ανάπτυξη, έφερε μέσα της τα σπέρματα της καταστρατήγησης όσων μέτρων έμελλε να ληφθούν.

Όσο για το Πρωτόκολλο του Κιότο, οι ρεαλιστές επισημαίνουν ότι κρίσιμες διατάξεις του δεν είναι τόσο εκείνες που καθορίζουν τα ποσοστά μείωσης των εκπομπών όσο εκείνες που θεσμοθετούν την πρακτική της αγοράς εκ μέρους των ενεργοβόρων κρατών «δικαιωμάτων ρυπάνσεως» από αναπτυσσόμενες χώρες που δεν έχουν εξαντλήσει τα όριά τους. Τοιουτοτρόπως, νομιμοποιείται πράγματι η de facto

κατάσταση που έχουν δημιουργήσει οι ρυπογόνες χώρες και παρέχονται προϋποθέσεις για την καταστρατήγηση κάθε ουσιαστικού περιορισμού.

Οι διαφαινόμενες τάσεις μαρτυρούν ότι η ανθρωπότητα δεν έχει ακόμη αρθεί στο ύψος των περιστάσεων. Αρκεί μια ματιά στα μέτρα και τις συστάσεις για ατομική αυτοσυγκράτηση, που συνοδεύουν τις εφιαλτικές προγνώσεις για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και που αποσκοπούν, υποτίθεται, στο να τις εξουδετερώσουν: να χρησιμοποιούμε αποδοτικότερους λαμπτήρες και ηλεκτρικές συσκευές, να μειώσουμε τα αεροπορικά ταξίδια, να γίνουμε χορτοφάγοι κ.λπ. Εύλογα γεννάται στον μέσο άνθρωπο η απορία: Φταίω μόνον εγώ για την κλιματική αλλαγή και άρα είναι στο χέρι μου, αλλάζοντας συνήθειες, να σώσω τον πλανήτη και μαζί τον εαυτό μου και τα παιδιά μου; Η απάντηση είναι και ναι αλλά και όχι μόνο. Στη σημερινή πολύπλοκη και ενεργοβόρο πραγματικότητα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, της άενης μετακινήσεως ανθρώπων και αγαθών, των τερατωδών μεγαλουπόλεων, η έξοδος από την κρίση δεν συνίσταται πλέον στη λήψη περισσότερων μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος, τη μείωση της ρυπάνσεως κ.ο.κ.

Χρειάζεται ένας ριζικός αναπροσανατολισμός του τρόπου ζωής που θα επαναφέρει το απωλεσθέν μέτρο, με την ελληνική έννοια του όρου, σε όλες τις δραστηριότητες. Για την ουσιαστική αντιμετώπιση του φαινομένου απαιτείται άμεσος επανασχεδιασμός της δημοσίας και ιδιωτικής δράσεως, ώστε να καταστούν βιώσιμες, δηλαδή έργα και δραστηριότητες μπορεί να είναι τόσο ενεργοβόρα όσο επιτρέπει η ανάγκη αποκαταστάσεως της ισορροπίας του παγκόσμιου συστήματος.

Η ευθύνη για την υποχρεωτική στροφή προς τη βιωσιμότητα έχει ανατεθεί, τόσο από το διεθνές δίκαιο (Διάσκεψη του Ρίο) όσο και από το ελληνικό Σύνταγμα, κατά κύριο λόγο στο κράτος. Και τούτο διότι, αν δεν αλλάξουν τα ευρύτερα θεσμικά πλαίσια και οι πραγματικές συνθήκες μέσα στις οποίες οι άνθρωποι ζουν, κινούνται, εργάζονται και διασκεδάζουν, οποιαδήποτε ατομική ή συλλογική προσπάθεια παραμένει αποσπασματική, ασυντόνιστη και καταδικασμένη.

Την υποχρεωτική στροφή της Ελλάδος προς τη βιώσιμη ανάπτυξη αξίωσε με διορατικότητα η νομολογία του Ε' Τμήματος του ΣτΕ από τη δεκαετία του 1990, όταν κανείς δεν έπαιρνε ακόμα σοβαρά τον κίνδυνο της κλιματικής αλλαγής. Το δικαστήριο διείδε ότι δύο είναι οι βασικοί άξονες της βιωσιμότητας, ο βιώσιμος χωροταξικός

σχεδιασμός και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και ιδίως δασών και δασικών εκτάσεων. Μολονότι η νομολογία αυτή αφύπνισε την οικολογική συνείδηση των πολιτών, η ανταπόκριση της πολιτείας δεν υπήρξε ανάλογη. Στον τομέα της χωροταξίας, τα κυοφορούμενα χωροταξικά σχέδια (γενικό χωροταξικό, τουρισμού, ΑΠΕ, κ.λπ.) δεν πληρούν τις επιστημονικές προϋποθέσεις ενός γνήσιου χωροταξικού σχεδιασμού, αλλά αποτελούν αποτύπωση ειλημμένων οικονομικών αποφάσεων επί του χάρτου της χώρας. Όσο για το φυσικό μας περιβάλλον, αντί να περιφρουρηθεί ως μοναδική ασπίδα εναντίον της κλιματικής αλλαγής, εξευτελίζεται καθημερινά, υποβιβασμένο σε συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας στο χρηματιστήριο του διεθνούς ανταγωνισμού. Από την επικίνδυνη μακαριότητα δεν μας έχει συνεφέρει ούτε η τραγωδία του περασμένου καλοκαιριού, αφού επίσημα στόματα επιμένουν ακόμα στην αναθεώρηση του άρθρου 24 του Συντάγματος.

Τα χρονικά περιθώρια για να αφυπνιστούμε έχουν εξαντληθεί. Ορισμένοι θεωρούν ότι έχουμε ήδη διαβεί ανεπιστρεπτί το κατώφλι της κρίσεως. Και θα ήταν τραγική ειρωνεία να επαληθευθούν οι απαισιόδοξοι χάρη στην αδράνεια εκείνων που επιπόλαια επιμένουν να αισιοδοξούν.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» στις 9 Δεκεμβρίου 2007, σ. 30.